

Література

1. Молдован А.В. Кримінальний процес: Україна, ФРН, Франція, Англія, США: навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 року (редакція від 14.04.2017 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
3. Про деякі питання здійснення кримінального провадження на підставі угод : Лист Вищого спеціалізованого суду від 15.11.2012 року (редакція від 05.04.2013 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v1679740-12>
4. Пушкар П.В. Угода про визнання вини у сучасному кримінальному процесі: порівняльно-правове дослідження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Пушкар П.В. – Х., 2005. – 182 с.
5. Шиян А.Г., Черненко А.П. Протокольна форма досудової підготовки матеріалів у кримінальному судочинстві України: навч. посібник. – Дніпропетровськ, 2002. – 172 с.

УДК 355.015 (477)

МІЛІТАРИЗМ ЯК ПРОЯВ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Добіжа В.В. – к.політ.н., доцент

Вінницький навчально-науковий інститут економіки THEU

Дефініція «мілітаризація» має подвійне трактування і значення. По-перше, в традиційному розумінні мілітаризація - це процес підпорядкування суспільного життя потребам ведення збройної боротьби, здатний в результаті призвести до перебудови всього суспільства на військовий лад. По-друге, доцільно вказати на можливість мілітаризації політики, під якою слід розуміти процес цілеспрямованого або стихійного поширення принципів військового мистецтва, засобів, методів і технологій військового походження в сферу зовнішньо- і внутрішньополітичних відносин.

Втім традиційний підхід щодо розуміння цього явища базувався на системі цінностей часів холодної війни ХХ сторіччя і на сучасному етапі виглядає застарілим. Адже реаліями сьогодення постало те, що класична, повномасштабна війна із застосуванням збройних сил з метою захоплення території, втрачає свою актуальність.

При цьому сторона-агресор намагається та може залишатися публічно непричетною до розв'язаного конфлікту. Проти України застосовується гібридна війна - війна, основним інструментом якої є створення державо-агресором в державі, обраній для агресії, внутрішніх протиріч та конфліктів з подальшим їх використанням для досягнення політичних цілей агресії, які звичайно досягаються звичайною війною. Типовими компонентами гібридної війни є використання методів, що сприяють виникненню та поглибленню в державі, обраній для агресії, внутрішніх конфліктів: створення внутрішніх суспільних протиріч через пропаганду з її переходом у інформаційну війну; створення економічних проблем через економічне протистояння з

переходом в економічну війну та протидію зв'язкам країни-жертви з сусідніми країнами; підтримка сепаратизму та тероризму аж до актів державного тероризму; сприяння створенню нерегулярних збройних формувань (повстанців, партизан та ін.) та їх оснащення.

Тому сутність явища «мілітаризм» слід розкривати і як ідеологічну доктрину, і як політичний режим або світогляд та спосіб життя, і як трансформацію суспільної свідомості з врахуванням воєнних інтересів.

Україна перемістилася в Глобальному індексі мілітаризації за 2016 рік з 23-го на 15-те місце серед 152 держав світу, що представлені у рейтингу [1]. У загальноєвропейському рейтингу Україна піднялася на 7 сходинку, поступаючись Вірменії, Росії, Кіпру, Греції, Азербайджану і Білорусі, але випереджаючи більшість країн Західної Європи. Місце в рейтингу визначається наступним чином: порівняння частки військових витрат у ВВП і часткою витрат на охорону здоров'я. Серед європейських країн, де зниження оборонних бюджетів було сталою тенденцією протягом тривалого часу, конфлікт в Україні призвів до істотної зміни мислення, і, як наслідок, зростання мілітаризації.

Військові дії на Сході суттєво змінили підхід до формування оборонного бюджету нашої держави. Відповідно до Стратегії національної безпеки України та Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України щорічне бюджетне фінансування сектору безпеки і оборони має становити не менше 5% від валового внутрішнього продукту. На нацбезпеку та оборону в бюджеті передбачено 130 млрд гривень, або 5% від ВВП. Підтвердженням цього вже другий рік поспіль є рекордні за всю історію українського війська бюджетні видатки на оборону. У Законі України «Про Державний бюджет на 2017 рік» на

потреби Міністерства оборони передбачено 64,4 млрд грн., що становить 2,49% від ВВП. Минулого року видатки Міноборони становили 55,948 млрд грн, або 2,46% від ВВП (без коштів від конфіскації). Для порівняння, ще з 2008 року, за сталого зростання валового внутрішнього продукту, видатки на потреби оборони, навпаки, зменшувались і не перевищували 1% від ВВП. А в 2010–2013 роках за станом витрат на «оборонку» Україна посідала передостаннє місце серед країн Європи [2].

Президент України Петро Порошенко зазначив, що понад 93 тисячі українських воїнів є безпосередніми учасниками бойових дій, майже 108 тисяч брали або беруть участь в Антитерористичній операції, 210 тисяч прийшли до армії за шість хвиль мобілізації. З них 35 тисяч, тобто кожний шостий, – добровольці. А чисельність Збройних сил України збільшили до 250 тисяч [3].

Американський дослідник Альфред Вагтс у своїй праці «Історія милітаризму» охарактеризував таке поняття як громадянський милітаризм, що слід визначити як беззастережне прийняття військових цінностей, манер, принципів і відносин. Пріоритет віддається військовим міркуванням. Героїчне виявляється переважно у військовій службі і в військових діях, в підготовці до яких і полягає головний інтерес держави і на які повинні витрачатися головні ресурси [4]. Подібні процеси притаманні і українському суспільству. Після Революції гідності українське громадянське суспільство відповіло на зовнішню військову агресію двома паралельними та взаємопов'язаними рухами - добровольцями, які були включені до складу ЗСУ, МВС, Нацгвардії та йшли захищати рідну землю, і волонтерами, які збирали кошти, щоб купити першим їжу, одяг, амуніцію і навіть зброю, цим самим перебравши на себе частково державні повноваження. Сотні організацій на кшталт «CombatUA», «Армія SOS», «Крила Фенікса», «Сестри перемоги», «Повернись живим» брали і беруть участь у зміцненні українських збройних сил, частково перебравши на себе державні функції щодо забезпечення армії.

Ще одним проявом громадянського милітаризму стало масове бажання наших

співвітчизників озброюватись. Колосальні обсяги як легальної, так і нелегальної зброї, можуть свідчити про те, що його скуповують не тільки злочинці, а пересічні українці. В основному нелегальна зброя купується через бажання забезпечити особисту безпеку і невпевненості в захисті держави. Як зазначив голова «Української асоціації власників зброї» Георгій Учайкін: в Україні кількість необлікованої зброї збільшилася до майже 5 млн одиниць порівняно з тим, що до початку проведення АТО її кількість становила 3,7-3,8 млн одиниць. Мова тут йде про автомати і пістолети. Військові дії на Сході поставили Україну в один ряд із країнами Західних Балкан у нелегальному обігу зброї. Частково подібна ситуація пов'язана з тим, що в Україні, яка четвертий рік перебуває в стані гібридної війни, і має близько 200 тис громадян, що пройшли через шість хвиль мобілізації, досі відсутній закон що регламентував би придбання, зберігання та використання вогнепальної зброї.

Мілітаризація українського суспільного життя яскраво проявилася під час виборчої кампанії до парламенту 2014 року. Тоді різні політичні сили аби задовольнити існуючий суспільний запит на героїв війни та відомі обличчя, включили до виборчих списків учасників АТО. В результаті до парламенту пройшли кілька десятків військовослужбовців, які брали участь в АТО на різних посадах, включно з командирськими. Так народними депутатами України VIII скликання стали тодішній лідер організації Правий сектор Дмитро Ярош, командир полку спеціального призначення «Дніпро-1» Юрій Береза, командир 2-го Батальйону спеціального призначення «Донбас» Семен Семенченко, командир добровольчого батальйону «Артемівськ» Костянтин Матейченко, командир полку «Азов» Національної гвардії України Андрій Білецький, комбат «Миротворця» Андрій Тетерук, перший командир батальйону «Айдар» Сергій Мельничук, командир групи в батальйоні «Донбас» Павло Кишкар, полковник Юлій Мамчур та інші. Такої кількості військових у Верховній Раді ще не було за всі роки незалежності.

Література

1. Max M. Mutschler Global militarization index 2016 [E-resource] - Accessmode https://www.bicc.de/uploads/tx_bicctools/GMI_2016_e_2016_01_12.pdf. - The name of the screen.
2. Бюджет Міноборони-2017/ Народна армія [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://na.mil.gov.ua/43410-na-tehnichne-pidsylennya-vijska-spryamuyut-18-koshitiv-a-bojovi-doplaty-zrostut-do-6-tysyach>.- Назва з екрану.
3. Відома кількість мобілізованих і тих, хто взяв участь в АТО / Експрес online [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://expres.ua/news/2015/10/14/155748-vidoma-kilkist-mobilizovanyh-tyh-hto-vzyav-uchast-ato>.- Назва з екрану.
4. Vagts A. A history of militarism: [civilian and military. New York] Meridian Books [1959] P. 13–15.